

Vårt datum	Vårt Dnr:
20190619	
Ert datum	Ert Dnr:
20190404	M2019/00661/S

Miljö- och energidepartementet
103 33 Stockholm

**Yttrande från Sveriges Ingenjörer ang
Betänkandet av Agenda 2030-delegationen:
Världens utmaning – världens möjlighet, SOU 2019:13**

Inledning

Agenda 2030 är en omfattande ambition och den nationella implementeringen är en utmaning för varje stat. Utredningen "Världens utmaning – världens möjlighet" är ett sätt att beskriva hur målen kan implementeras i Sverige. Sveriges Ingenjörer har ca 153 000 medlemmar och lämnar med detta våra synpunkter på ett urval av de områden som utredningen lyfter.

Sammanfattningsvis ställer sig Sveriges Ingenjörer positiva till utredningen och ser stora möjligheter att utifrån denna implementera Agenda 2030 i Sverige.

Sveriges Ingenjörer vill dock betona teknikens betydelse för att uppnå de olika målen. Genom målmedveten satsning på teknikutveckling kan svenskt kunnande bidra till inte bara utvecklingen i Sverige utan även globalt. Svensk ingenjörskonst är ledande inom flera av de tekniker som är nödvändiga för att världen ska kunna nå 2030-målen.

Sveriges Ingenjörer ställer sig positiva till att det skapas samarbetsorgan för att underlätta implementeringen av målen och ser här att Sveriges Ingenjörer också har en given plats i dessa fora. Dock ställer sig förbundet tveksam till möjligheterna att kunna skapa denna typ av fora utifrån de principer och målsättningar som utredningen lyfter fram.

Sveriges Ingenjörer ser mycket positivt på de möjligheter som utredningen menar är områden där partsförhållandet på svensk arbetsmarknad ses som en direkt eller indirekt resurs och möjliggörare för ett flertal av de olika målen.

Disposition

Inledningsvis lyfter vi ett generellt perspektiv där vi beskriver hur vi ser på utredningens prioriteringar. Avsnittet efter är ett antal principiella synpunkter på hur utredningen väljer att utforma delar av sina förslag. Yttrandet avslutas med ett antal sakfrågor som Sveriges Ingenjörer som arbetsmarknadspart särskilt tycker är värdefulla att belysa.

Utredningens prioriteringar

Teknisk utveckling är en förutsättning för de 17 målen

Bland de 17 målen är en stor del avhängiga teknisk utveckling och tekniköverföring mellan länder. Det inbegriper i det närmste allt. Avskaffad fattigdom kräver teknisk utveckling för att kunna ge den produktivitet som krävs för att fattigdomen ska kunna bekämpas. Här är inte minst effektivare och hållbart jordbruk en nyckelfaktor. Hälsosamma liv och välbefinnande förutsätter att människan har möjligheter till hälsovård men också möjligheter att välja bort åtminstone delar av det som hämmar välbefinnandet.

Jämställdhet, utöver att grundläggande rättigheter och lagstiftning respekteras, kräver till exempel att tekniken möjliggör att fler yrken och sysselsättningar blir tillgängliga för fler och att tunga yrken kan avlastas med olika former av tekniska lösningar. Vatten och sanitet kräver förmåga att rena och flytta vatten vilket kräver tekniska hjälpmedel för att lyckas. Tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla kräver ett stort teknikinnehåll. Hållbar ekonomisk tillväxt och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor bygger på att det sker tekniska innovationer. Motståndskraftig infrastruktur, hållbar industrialisering och främjandet av innovationer bygger på teknisk utveckling.

Rent vatten är en förutsättning för att kunna genomföra många av de olika målen. Det sjätte målet uttalar också detta genom att säga att vi måste "Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla." Sveriges Ingenjörer ser gärna att tillgång till denna grundläggande resurs tillmäts en större betydelse i den svenska ambitionen.

Det går att föra ett liknande resonemang även på övriga hållbarhetsmål. Det är då lite märkligt att utredningen endast tar upp teknikens betydelse och möjligheter tre gånger. I bilaga tre, som är själva agendan för hållbar utveckling, nämns teknik över 40 gånger.

Syftet med denna jämförelse är att lyfta fram tekniken och teknikutvecklingens betydelse. För Sveriges del är detta kanske inte de områden där vi har störst behov av att utvecklas vidare för att kunna nå fram

till 2030-målen. Däremot får vi inte glömma bort de utmaningar vi kommer att stå inför inom en ganska nära framtid, inte minst vad gäller energi- och vattenförsörjning.

Förslagets utformning

På vilken nivå ska besluten fattas?

Förvaltningspolitik tenderar ofta att bli fina skrivningar men allt för ofta utan konkret innehåll vad gäller genomförande. Grunden måste dock vara att alla åtgärder som genomförs är effektiva och leder till ökade resultat. Utredningen föreslår att "Regeringen bör tydliggöra att myndigheterna ska verka för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling" genom att ange detta i myndighetsförordningen. Sveriges Ingenjörer ställer sig här något avvaktande då vi är tveksamma till den praktiska nyttan med en sådan formulering.

Myndigheterna är, vilket även utredningen skriver, redan ålagda flera uppgifter i samma linje. Det finns ingen genomgång av vilka effekter som en förändring som denna skulle ge. Vilka delar av agendans mål är inte tillräckligt reglerade och vilka skyldigheter saknar myndigheterna som gör att detta också måste föras in? Det är inte redovisat i utredningen men en genomgång är önskvärd innan regelverk och styrningar ändras. Vår invändning här är alltså inte mot målet som sådant, utan mot hur och med vilka argument man anser att det bör införas.

Utredningen skriver också att "Regeringen bör ge de statliga myndigheterna i uppdrag att aktivt ställa hållbarhetskrav vid offentlig upphandling i den omfattning som regelverket medger." Vidare bör regeringen tillsätta en utredning för att "ta fram en särskild förordning om hållbarhetskrav vid statliga myndigheters offentliga upphandling."

Till att börja med bör ett uppdrag handla om att utreda hur en förordning skulle kunna utformas och under vilka förutsättningar den skulle kunna vara giltig. För det andra bör det i uppdraget tydligt framgå att man måste utreda vilken kompetens som ska krävas på myndigheter för att genomföra upphandling. Gissningsvis är uppgiften att beakta 17 mål och 169 delmål i samband med en upphandling en tämligen resurskrävande uppgift vad avser både tid och kompetens. Sveriges Ingenjörer bedömer att en myndighet eller annan institution kommer att ha mycket svårt att leva upp till de förväntningar som i så fall kommer att ställas. Som förslaget nu är utformat är det praktiskt omöjligt att på ett rättssäkert sätt tillämpa och det bör därför inte genomföras.

Särskilt om en "Agenda 2030-kommitté"

I utredningen nämns skapandet av en "Agenda 2030-kommitté" vars uppgift skulle vara att kontinuerligt ta fram underlag såsom uppföljning, utvärdering och förslag på åtgärder till regeringen för genomförandet av Agenda 2030. Man skriver att kommittén "bör vara brett sammansatt av ledamöter från olika delar av samhället för att återspegla de breda samhällsperspektiv som krävs i genomförandet."

Tanken med en kommitté avdelad särskilt för ändamålet är i sak ett gott initiativ och givet dessa ingångsvärden ser Sveriges Ingenjörer här sin plats som given då förbundet dels är Sveriges största akademikerförbund, men också det förbund vars medlemmar har avgörande betydelse för att kunna genomföra de olika målen. Sveriges Ingenjörer har också goda relationer med såväl näringsliv som arbetsgivareorganisationer och andra parter.

Utredningen föreslår att kommittén ska ha tio stycken ledamöter. De krav på representativitet som utredningen menar att kommittén ska ha blir svår att tillämpa. Brett sammansatt betyder att många olika viljeinriktningar och samhällsdelars perspektiv ska finnas representerade. Det ska också finnas ett barn- och ungdomsperspektiv. Av utredningen framgår att arbetsmarknadens parter på flera sätt har stor betydelse för genomförandet av målen (se nedan, *Utredningen ur partsperspektiv*). Då är det också rimligt att arbetstagar- och arbetsgivareorganisationer har en bred representation. För att nå en minsta möjlig representativitet av arbetsmarknadens parter och intressenter kommer dessa att ianspråkta uppskattningsvis minst fem av de tio platserna.

Ska det skapas en kommitté så måste det mycket noga utredas vad dess konkreta uppgift skulle vara. Det måste nogsnamt utredas på vilket sätt den ska byggas upp, hur dess representativitet ska se ut, vilka befogenheter den ska ha och hur den är tänkt att fungera tillsammans med andra kommittéer, utredningar och myndigheter. Det förslag till kommitté som utredningen lämnar är inte hanterbart och bör därför inte genomföras.

Det civila samhället

Utredningen lägger ett stort fokus på det civila samhällets betydelse. Det civila samhällets funktion är en grund för ett samhälles utveckling, inte minst socialt och i förtroendehänseende. Dessa olika former av socialt samspel och från staten fria organiserade verksamheter, där inte minst facklig verksamhet är en byggsten, ges totalt sett relativt stort utrymme även om själva avsnittet om det civila samhället bara utgör en liten del av hela utredningen.

Utredningen lyfter fram flera områden som kan utvecklas och inom ramen för detta. Man lyfter också på ett förtjänstfullt sätt fram de behov av

samverkan och forskning som är nödvändigt för en fortsatt positiv utveckling. Det som här är anmärkningsvärt är att begreppet bidrag huvudsakligen används i form av ekonomiska bidrag. Bara ett fåtal handlar om bidrag i form av stöd och resurser i andra former. När det generella fokuset tenderar till att bli en fråga om ekonomiska bidrag och hur bidragsekonomi framställs som grundläggande för det civila samhället är risken stor att man går miste om de positiva krafter som ett väl fungerande civilt samhälle i sig självt genererar.

Utredningen ur partsperspektiv

Värna den svenska modellen

Utredningen skriver att ” [...] regeringen fortsatt bör värna den svenska arbetsmarknadsmodellen och verka för anständiga arbetsvillkor och social dialog inom EU och i olika internationella forum”. Den svenska unika partsmodell med avtalslösningar en väl fungerande metod jämfört med villkor reglerade i lag. Modellen har gagnat såväl arbetsmarknaden som samhällsutvecklingen. I modern tid har Industriavtalet haft mycket stor betydelse för reallöneutvecklingen i Sverige. Men den svenska arbetsmarknaden påverkas, precis som utredningen skriver, av omvärlden och Sveriges kollektivavtalslösningar är under press.

Sveriges Ingenjörer vill här lyfta fram vikten av att Sverige fortsätter stå upp för denna lösning och försvarar rätten att organisera sig vilket rimligen är en konsekvens av mål 8.8. Gränsöverskridande samarbeten är en utmaning för partslösningen, och det är viktigt att Sverige fortsätter att värna den svenska modellen inom EU och att internationella samarbeten bibehåller respekten för de olika ländernas olika avtalsmodeller och parternas oberoende.

Den svenska modellen i internationell kontext

Sverige har genom sin väl fungerande förhandlingsordning på arbetsmarknaden också förutsättningar att driva dessa frågor globalt. Gemensamma lösningar i internationella fora ger Sverige möjligheter att vara en pådrivande kraft inom flera av målen. Arbetsmarknadens parter är nyckelaktörer för att Sverige, med en ekonomiskt och socialt hållbar utveckling, ska klara den fortsatta resan mot ett modernare och bättre samhälle.

Förhandlingslösningar ger förutsättningar för en god social dialog, och Sveriges Ingenjörer vill därför här särskilt betona parternas betydelse för det åttonde målet ”att verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla”.

Med internationella samarbeten och med de påverkansmöjligheter som ett svenskt engagemang innebär lyfter vi genom detta även mål tio om minskad ojämlikhet mellan länder och mål 17 om globala partnerskap.

Den svenska modellen och hållbar utveckling

Det tolfte kapitlet i utredningen fastslår att ”Arbetsmarknadens parter bidrar i omställningen till en hållbar utveckling” men också att det är angeläget att arbetsmarknadens parter, som ett led i att bidra till att uppnå ambitionen och målen i Agenda 2030, fortsätter sin dialog och samverkan. Man skriver vidare att det är angeläget att parterna höjer ambitionen inom flera områden som har bäring på hållbar utveckling. Utredningen menar att den svenska arbetsmarknadsmodellen stödjer det svenska genomförandet av agendan och att arbetsmarknadens parter är viktiga aktörer för att Sverige ska kunna ställa om till ett modernt och hållbart välfärdssamhälle.

Sveriges Ingenjörer delar uppfattningen att den svenska modellen stödjer genomförandet av 2030-målen.

Sveriges klimatpolitiska ramverk

I Sveriges klimatpolitiska ramverk finns målsättningen att Sverige ska vara ett nollutsläppssamhälle senast 2045. Detta kräver en strukturomvandling av stora delar av samhällsapparaten. Investeringar kommer att skapa nya arbetstillfällen och äldre tekniker kommer att fasas ut med konsekvensen att de jobben försvinner. Det kommer att innebära ett stort omställningstryck på hela samhället.

Sveriges Ingenjörer vill betona att arbetsmarknadens partsförhållande skapar goda förutsättningar för en fungerande strukturomvandling.

Man kan här också konstatera att teknikutveckling är en förutsättning för att detta alls ska kunna ske. Det vill säga, ska vi ha ett samhälle med fungerande social dialog och anständiga arbetsvillkor måste hänsyn tas och förutsättningar ges för industriell utveckling.

Kunskapsutveckling

Kunskapsutveckling, men också den nödvändiga kompetensutveckling som följer av omstrukturering, måste ges ett stort utrymme. Ingenjörsvetenskapliga utbildningar, som tas upp under fjärde målet, måste ges utrymme i såväl utvecklade som mindre utvecklade länder. Även om utredningen inte nämner ingenjörsvetenskap alls så är målbeskrivningen i Agenda 2030 tydlig vad gäller behovet av utbildning.

Sveriges Ingenjörer här påtala att ingenjörsutbildningar i tillräcklig omfattning och med god kvalitet är en grundförutsättning för att denna omvandling ska kunna ske, särskilt inom de tidsramar som såväl klimat- som hållbarhetsmålen anger.

Slutord

Utredningen lyfter målen även om prioriteringarna ur ett teknik- och kunskapsperspektiv ter sig något snedvridet. Fokus tenderar att ligga på politiska formuleringar och generella riktlinjer snarare än att utgå ifrån de praktiska utmaningar som målen medför. Teknikens möjligheter borde givits mer utrymme.

Det är dock glädjande att se hur stor vikt som utredningen lägger på det civila samhället inklusive arbetsmarknaden och dess parter och vi ser med tillförsikt på hur Sverige kommer att fortsätta vara en drivande kraft inom arbetsrätten, även på global nivå.

SVERIGES INGENJÖRER

Ellinor Bjennbacke
Chef Politikutveckling och analys

Patrik Björnström
Utredare